

III.
Institucionalizace podpůrných
pedagogických pozic
(školní psycholog, školní speciální pedagog)
v základních školách

1 Proč to děláme

Cílem modelu institucionalizace je nastavit systém tak, aby služeb školního psychologa a školního speciálního pedagoga mohlo využívat co nejširší spektrum žáků, kteří vykonávají povinnou školní docházku v běžných základních školách (tedy mimo žáků ve víceletých gymnáziích, v základních školách při zdravotnických zařízeních a základních školách zřízených podle § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů), a zároveň byla dlouhodobě zajištěna profesní stabilita těchto pozic. Intervence výše uvedených pozic bude určena nejenom každému konkrétnímu žákovi, ale také celým třídním kolektivům včetně pedagogických pracovníků.

Podpůrné pozice školní psycholog a školní speciální pedagog napomáhají vytvářet ve školách bezpečné prostředí, efektivně zvládat společné vzdělávání, poskytovat specifickou podporu žákům podle individuálních potřeb, přispívají ke zlepšování školního klimatu, významně se podílí na prevenci školního neúspěchu, na zlepšování vzdělávacích výsledků žáků a maximálním využití jejich vzdělávacího potenciálu.

2 Jak to funguje dnes

Od začátku zavedení inkluzivního systému vzdělávání v České republice (2016) existují paralelně dva způsoby financování podpůrných pedagogických pozic na školách – národní v rámci poskytování podpůrných opatření druhého až pátého stupně ze státního rozpočtu a z Evropského sociálního fondu plus prostřednictvím Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání pro podporu komplexního prostředí školy, včetně podpory dětí a žáků s potřebou podpůrných opatření prvního stupně.

Předkládaný systém byl nastaven na základě strategické linie Podpora pedagogické práce škol a implementační karty Podpora a řízení škol Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ a přispívá k plnění hlavních cílů tohoto strategického dokumentu. Zároveň je toto opatření promítnuto i do Programového prohlášení Vlády České republiky – *Legislativně ukotvíme a více zpřístupníme podpůrné pozice na školách do konce roku 2024.*

Doporučování podpůrných opatření personálního charakteru na jednoho žáka se neukázalo jako optimální řešení k zajištění podmínek fungujícího inkluzivního vzdělávání ve školách běžného proudu. Naopak silnou stránkou využití finančních prostředků ze šablon OP VVV je podpora žákům již od prvního stupně podpůrných opatření, tzn. bez nutnosti komplikovaných administrativních procesů spojených s doporučením ve školském poradenském zařízení, a možnost práce s celým prostředím školy.

3 Jak bude vypadat nový systém

Po zkušenostech z pětiletého fungování obou modelů přicházíme se systémovou změnou, která vede ke spojení obou systémů do jednoho. **Nově nastavujeme parametry poskytování pozic školního psychologa a školního speciálního pedagoga se zohledněním velikosti škol, příp. podílu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v nich.**

Aktuálně je připravovaný model zaměřen na institucionalizaci podpůrných pedagogických pozic v běžných základních školách všech zřizovatelů. **Podpora základním školám s celkovým počtem žáků 180 a více bude poskytována přímo těmito školám.**

Pro menší školy (s počtem žáků nižším než 180) je velmi obtížné zajistit školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga na výši úvazku např. 0,2 a pro samotné pracovníky dochází ke zvyšování jejich diskomfortu ve vztahu k celkovému vykonávání dané profese (komplikovaná situace v oblasti pracovně-právních vztahů). Z tohoto důvodu Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy navrhuje, aby **služby školního psychologa a školního speciálního pedagoga byly u škol s nižším počtem žáků poskytovány prostřednictvím pedagogicko-psychologických poraden. V rozsahu úvazku 0,2 – 0,4 je tedy nastaven princip sdílení podpůrných pedagogických pozic.** V této souvislosti je nutné také

stanovit spádovost příslušných PPP. V 1. fázi institucionalizace podpůrných pozic pro základní školy bude stanovení spádových obvodů umožněno vzájemnou smlouvou mezi školou a pedagogicko-psychologickou poradnou v rámci jednotlivých krajů. Školy a PPP si v tomto ohledu budou moci poskytovatele a příjemce vybírat v rámci kraje¹. Spádové obvody v rámci kraje budou pro tuto terénní poradenskou službu pevně stanoveny. Je naprosto nezbytné, aby byla zohledněna logistika a dostupnost škol v daném regionu.

Ředitel školy se dle nápočtu úvazku celkem z úvazků těchto pedagogických pozic rozhodne, v jakém poměru a v jaké výši pozice využije. Z těchto dvou pozic lze zvolit také jen jednoho podpůrného pedagogického pracovníka. Přidělený úvazek nemusí být vyčerpán v plném rozsahu.

Počet žáků v běžné základní škole	Poskytnutá výše úvazku školního speciálního pedagoga a školního psychologa ²
20 – 99	0,2
100 – 179	0,4
180 – 299	0,5
300 – 399	0,8
400 – 749	1,0
750 – 999	2,0
1 000 a více	2,5

V případech, kdy mají školy se 400 a více žáky zároveň více než 12 % žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dojde k navýšení úvazku školního speciálního pedagoga o 0,1 – 0,4 (v závislosti na výši podílu).

4 Kolik to bude stát

Pro výpočet odhadovaných nákladů na platy byl využit Informační systém o průměrném výdělku, který je dlouhodobě využíván ve výzvách OP VVV a je akceptován Evropskou komisí. Ve statistikách ISPV je využito mediánu hrubého měsíčního platu, který zohledňuje vedle základního hrubého platu i odměny. Jelikož základní hrubý plat obou pozic je velmi podobný (45 615 Kč – speciální pedagog a 43 032 Kč – psycholog), došlo ke zjednodušení a výpočtu **hrubého platu jako průměru pro obě pozice, tj. 44 324 Kč.** K hrubému platu jsou připočteny náklady za sociální a zdravotní pojištění (33,8 %) a dále paušální sazba 7 % pro základní školy a 15 % pro PPP. Výše zvolených sazeb odpovídá možností příslušného Nařízení Evropské komise³. Pilotní ověření v OP JAK vyžaduje nejvyšší finanční podporu na počátku při zavádění modelu (především díky potřebě nárůstu materiálního vybavení pracovníků PPP). Náklady na platy byly vypočítány z dostupných dat za rok 2020.

Pro PPP byla zvolena vyšší sazba vzhledem k tomu, že nárůst pozic v PPP a s ním související vyšší nároky na administraci, organizaci pozic pro více škol a potřeba pokrytí dalších nákladů bude výrazně vyšší než u škol. Navýšení nákladů na pozice o paušální sazby budou moci školy a PPP využít na jakékoliv neinvestiční související výdaje. Bude plně v kompetenci ředitele školy/PPP, jak celkový náklad využije, resp. rozdělí na platy a další související výdaje (pomůcky, cestovné, technické vybavení pracovníků, vzdělávání, odměny, související administrativu a vedení projektu aj.).

Při přechodu na národní financování MŠMT plně uhradí náklady na platy těchto pozic, zcela transparentně v souladu s financováním dalších segmentů regionálního školství.

Hrubý plat v Kč	Zákonné odvody na zdravotní a sociální pojištění (33,8 %) v Kč	z toho paušální sazba 7 % v Kč	z toho paušální sazba 15 % v Kč	Celkem v Kč
-----------------	--	--------------------------------	---------------------------------	-------------

¹ Mezi kraje či případně krajské úřady je zahrnuto i Hlavní město Praha.

² Jedná se o součet úvazku pro obě pozice dohromady, nikoliv o výši úvazku pro každou pozici samostatně.

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady Evropské unie 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky.

Základní školy	44 324	14 981	4 151,34	-	63 456,34
PPP	44 324	14 981	-	8 895,73	68 200,73

	Celkem poskytovaných úvazků	Odhadované roční finanční náklady v Kč
Přímo základní školy	1 659,9	1 263 974 145
Přes PPP	462,8	378 759 574
Celkem	2 122,7	1 642 733 719

5 Jak to zajistíme

V první fázi institucionalizace podpůrných pozic pro ZŠ dojde k cílenému **využití evropských prostředků OP JAK**. Pozice školního psychologa a školního speciálního pedagoga bude do 31. prosince 2024 financována prostřednictvím šablon. Dojde ovšem ke změně v systému poskytování pozic v šablonách, a to na základě předem definovaných kritérií tak, aby se v případě, že se daný model v průběhu přechodného období osvědčí, mohl změnit pouze zdroj financování a legislativní podmínky a nedocházelo již k žádným dalším podstatným změnám. V rámci této fáze bude MŠMT při přípravě a implementaci poskytovat zapojeným subjektům komplexní metodickou podporu.

Následně **ve druhé fázi** (od 1. 1. 2025, tj. po ukončení podpory z OP JAK) **bude financování zajištěno z prostředků státního rozpočtu**, čemuž bude předcházet průběžná evaluace a finální zhodnocení týkající se vyhodnocení výše úvazku, hranice pro podporu samostatných základních škol a prostřednictvím PPP, spádovosti, zvýhodnění pro daný podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami apod., na něž budou navazovat případné úpravy. Paušální sazby pro PPP budou zohledněny prostřednictvím navýšení finančních prostředků na ostatní neinvestiční výdaje. V souvislosti s výše uvedeným bude MŠMT v průběhu první fáze institucionalizace realizovat nezbytné legislativní změny vztahující se k systémovému nastavení daného modelu k 1. 1. 2025 a dále.

Celkově bude běžným základním školám poskytováno 2 122,7 úvazků školních speciálních pedagogů a školních psychologů, na něž byly stanoveny roční náklady ve výši 1 642 733 719 Kč. Tyto roční finanční náklady byly napočítány z důvodu vyčlenění finančních prostředků v OP JAK a nebudou se v průběhu první fáze měnit. Ve druhé fázi se budou měnit v závislosti na růstu platů pedagogických pracovníků. Aktuálně nelze jejich výši v roce 2025 predikovat.

6 Jak bylo komunikováno

Problematika institucionalizace podpůrných pedagogických pozic byla konzultována s odbornou veřejností, konkrétně se zástupci ředitelů PPP, Asociací speciálních pedagogů České republiky, Asociací ředitelů základních škol České republiky, Asociací školní psychologie, z. s. , s vedoucími odborů školství krajských úřadů, Asociací krajů i se zástupci neziskového sektoru (Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, Člověk v tísni, Nadace OSF, Stálá konference asociací ve vzdělávání, EDUin). Na základě připomínek se vyvíjela hranice počtu žáků, podle níž jsou napočítány poskytnuté úvazky školních speciálních pedagogů a školních psychologů buď přímo základním školám nebo PPP, které je dále zprostředkovávají menším základním školám. Původně navrhovaná hranice 500 žáků byla na základě jednání snížena na 400 a následně na 150 žáků, čímž byly vytvořeny tři varianty modelu, z nichž byl po projednání zformován model finální, a to s hranicí 180 žáků jako nejvíce vyhovující (plně organizovaná základní škola s průměrným počtem 20 žáků na třídu). **MŠMT maximálně zohlednilo všechny podněty, které zazněly napříč spektrem diskutujících organizací, a získalo podporu výše uvedených subjektů v realizaci systémového ukotvení školního psychologa a školního speciálního pedagoga jako nedílnou součást pedagogických pracovníků základních škol.**

7 Personální zajištění

Za období let 2016 – 2020 absolvovalo magisterský studijní program speciální pedagogika celkem 2 400 studentů, průměrný roční počet byl 480 absolventů. Absolvujících studentů magisterského studijního programu psychologie bylo za stejné období 1 639. Průměrný roční počet absolventů byl 328.

Počty absolventů speciální pedagogiky

Konkretizace VŠ a fakulty	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
Pedagogická fakulta UK	51	64	58	60	51	284
Pedagogická fakulta UJEP	0	5	12	15	33	65
Pedagogická fakulta MU	171	188	174	168	169	870
Pedagogická fakulta UPOL	120	153	143	176	153	745
Pedagogická fakulta OU	42	40	35	27	33	177
Pedagogická fakulta UHK	38	32	41	15	16	142
Fakulta přírodovědně-humanitní a ped. TUL	17	31	47	21	1	117
Celkový součet	439	513	510	482	456	2 400
z toho absolventi dvouoborového studia	27	38	37	42	31	175

Počty absolventů psychologie

Konkretizace VŠ a fakulty	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
Filozofická fakulta UK	53	53	55	67	51	279
Pedagogická fakulta UK	15	30	33	21	20	119
Filozofická fakulta MU	88	91	84	125	13	401
Fakulta sociálních studií MU	43	47	53	44	26	213
Filozofická fakulta UPOL	73	79	91	91	82	416
Celoškolní pracoviště (studium mimo fakulty) University of New York in Prague	0	0	12	9	15	36
Celoškolní pracoviště (studium mimo fakulty) Pražská VŠ psychosociálních studií	36	38	25	33	43	175
Celkový součet	308	338	353	390	250	1 639

MŠMT bude dále usilovat o zvyšování zájmu absolventů psychologie i speciální pedagogiky o práci ve školství. V roce 2020 se počet absolventů nespíše vlivem pandemie covid-19 snížil, což mělo dopad na výsledné počty. V předchozích letech však převládala stoupající tendence jak u absolvujících speciálních pedagogů, tak i u psychologů. Při postupném nabíhání systému je reálné zajistit potřebné úvazky. Model institucionalizace je prvním krokem motivace absolventů k nástupu do resortu školství. MŠMT také bude nadále podporovat kontinuální zvyšování platů pedagogických pracovníků.

8 Ekonomický efekt a další pozitivní aspekty

Zavedením navrženého modelu dojde k přímé podpoře žáků, jejich zákonných zástupců a pedagogických pracovníků školy vedoucí ke zlepšení výsledků vzdělávání každého jednotlivce, a to na základě možnosti okamžité diagnostiky a nastavení podpůrných opatření prvního stupně, včetně jejich průběžného vyhodnocení ze strany odborníků. Základní školy budou však podpořeny nejen při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také i při řešení jiných problémů, při nichž je vhodná přítomnost školního psychologa.

V souvislosti se zajištěním těchto služeb přímo na školu **dojde rovněž k významnému snížení administrativní zátěže** jak na straně škol, tak na straně školských poradenských zařízení.

Model institucionalizace dále **zajistí profesní stabilitu pracovních pozic školního psychologa a školního speciálního pedagoga**, výhledově nezávislou na dotačních titulech, formování jejich pracovních schopností cestou zvyšování kvalifikace prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Z hlediska pracovníka jeho personální rozvoj přispívá k osobnímu rozvoji, seberealizaci, k jeho motivaci a spokojenosti s prací a v práci. Umožňuje tak vývoj pracovníkovy kariéry v souladu s jeho potřebami a osobními cíli a tím vytváří atraktivitu daného zaměstnání. Veškeré tyto aspekty napomáhají k získávání kvalitních pracovních sil v oboru.

9 Jak budeme vyhodnocovat

MŠMT bude od počátku fungování systému monitorovat a vyhodnocovat realizaci modelu. Parametry pro hodnocení budou nastaveny interně jako podklad pro regulaci financování ze státního rozpočtu. Proběhne také finální zhodnocení týkající se vyhodnocení výše úvazku, hranice pro podporu samostatných základních škol a prostřednictvím PPP, spádovosti, zvýhodnění pro daný podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami apod., na něž budou navazovat případné úpravy. Tato závěrečná evaluace proběhne k 30. 6. 2024 a bude sledovat reálné počty obsazených pozic a s nimi spojené finanční náklady, míru naplněnosti potřeb, saturaci požadavků systému a dopadů na vzdělávání. Po roce účinnosti právní úpravy tohoto modelu MŠMT vyhodnotí ekonomické a věcné dopady fungování zavedeného modelu.

Seznam zkratk

ISPV	Informační systém o průměrném výdělku
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Masarykova univerzita
OP JAK	Operační program Jan Amos Komenský
OP VVV	Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OSF	Open Society Fund
OU	Ostravská univerzita
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
TUL	Technická univerzita v Liberci
UHK	Univerzita Hradec Králové
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně
UK	Univerzita Karlova
UPOL	Univerzita Palackého v Olomouci
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	základní škola